

Verena Perko

TEORETIČNA ŠTUDIJA O MUZEJU KRASA

Že nekaj časa potekajo bolj ali manj glasne razprave o muzeju Krasa. Ob raznih priložnostih je bilo slišati dokaj različne zamisli in najbrž je bila edina njihova stična točka – različnost. Zdi se mi, da je bila najzgodnejša 'škocjanska' ideja, kjer že nekaj časa pridno gradijo na idejnem kompleksu, zasnovanem okoli geografskega in pokrajinskega naravnega parka. Kasneje je bilo veliko govora o sežanskem muzeju, češ muzej vendarle sodi nekam v urbani center. Ideja pa se je vrtela predvsem okoli stavbe in predmetov etnološkega in arheološkega značaja. Vsebinska se je, ali vsaj zdelo se je tako, opirala na Kosovelovo in sežansko duhovno in materialno dediščino.

Ob ostalih kraških pobudah je štanjelski kulturni kompleks vedno ostajal kot škrbina sredi ravnine, ki ga od pametnih nihče ne more spregledati, obenem pa kljub novim in novim pobudam še kar naprej ostaja brez prave vsebinske umestitve v prostor in sedanji čas.

Vsem tem poskusom ob bok je nenadoma vzniknila mnogo bolj osnovana ideja o muzeju krasa, kot geografskemu fenomenu, ki bi zaobjemal predvsem geografsko območje in se umestil na neko novo točko, ki bi naj ne bila ne Postojna ne Škocjan, še najbolje, tako je bilo namreč slišati, morda nekje na robu Plainskega polja.

Na vzpodbudo revije Kras so se srečali številni strokovnjaki, ki bi po službeni ali katerikoli drugi dolžnosti morali razmišljati o tovrstnem muzeju. Vendar se zdi, da so navkljub ponavljajočim pobudam za ustvarjalni dialog strok, vse dosedanje razprave ostajale le na pretežno geografskih utemeljitvah. Skoraj v celoti je manjkal kulturni in nacionalni kontekst, za katerega bi se spodobilo, da bi ga ponudili muzealci. Ko pa se je bilo nazadnje le treba izreči pred širšo javnostjo, se je po slovenski navadi pokazalo, da je polje skupnih interesov razdrobljeno na organizacijsko politični in nazadnje še strokovni plati. Predvsem pa je očitno, da so ideje ostale brez sleherne aktualne družbene umestitve.

Ko sem o zanimivem predlogu o muzeju krasa razpravljala z zagrebškimi vodilnimi muzeologi, med njimi priznanima teoretikoma prof. Tomislavom Šolo in prof. Maroevičem, so se mi izkristalizirali mnogi problemski vidiki muzeološke zasnove tovrstnega muzeja.

Prvo in gotovo simptomatično je vprašanje naslova muzeja. V kolikor postavimo v sam naslov besedo kras brez velike začetnice, se seveda že na deklarativni ravni odrekamo pred vso svetovno javnostjo eponimnosti t.j. primarnosti in izvornosti poimenovanja nekega širokega geografskega fenomena, ki ga je po nas prevzel cel svet! Muzej krasa lahko zgradijo Kitajci ali Američani, ime Kras pa lahko uporablja institucija ene same pokrajine in dežele sveta. Nas torej snovalci muzeja, institucije, ki se

po samem konceptualnem pravilu naslanja na identiteto, silijo (zavestno ali podzavestno?) v zanikanje in odrekanje le-te že z samim načinom pisanja imena muzeja?

Če temu ni tako, potem gre seveda za temeljno nepoznavanje zahtev moderne muzeološke vede, čemur se pa niti ne smemo premočno čuditi. Slovenci smo eden redkih narodov v Evropi, ki nismo poskrbeli za organiziranje študija muzeoloških ved in je tako tudi študij dediščine zaenkrat v glavnem prepuščen le posameznim stihijskim poskusom brez prave teoretične podlage.

Da bi torej z ustanovo že na samem začetku ne oškodovali svojega lastnega naroda za že tako ali tako slabotno identiteto, govorimo in razmišljajmo torej raje o muzeju Krasa. Toliko bolj, ker Kras režejo še žive nacionalne rane politično-teritorialnih razmejitev!

Sodobni muzeji slonijo na poudarjeni individualnosti. Pravilo pravi, da noben muzej ni enak kateremu koli drugemu, če se pa to zgodi, gre za popolno nerazumevanje družbene vloge muzeja kot institucije in zatorej govorimo o sistemski napaki. Vsak muzej si mora v sodobnem svetu izboriti svoj prostor in izoblikovati svojo publiko. Med sto tisoči muzejev uspe samo tisti, ki je izoblikoval svoje individualne poteze in razvil razpoznavno specifično načina predstavljanja. Ti muzeji lahko računajo na uspeh in ne le upajo na preživetje. V nasprotnem primeru bo muzej Krasa slejkoprej pristal na hiranju tako kot večina slovenskih muzejev, ki se morajo zadovoljiti s čedalje bolj pičlimi državnimi (socialnimi) podporami. Prav tu je tudi vzrok, da so ta hip v svetu regionalni muzeji velika moda, saj govorijo skozi materialno in duhovno dediščino na individualen, razpoznaven in močno interpretativen način. Da bi torej lahko muzej Krasa sploh uspel, mu moramo že v zibel položiti individualne poteze in jih zasidrati v konceptu **multidisciplinarnosti ter interpretativnosti.** Tega dejanja ne zmorejo projekti brez teoretične osnove, a tudi ne muzealci brez znanja muzeološke teorije!¹ Praksa nas v tem primeru ne more rešiti, saj gre za novo paradigmo muzeološkega delovanja, ki upošteva družbeni organizem kot celoto, muzej v njemu pa kot instrument identifikacije in družbene korekcije.

Tretje vprašanje je temeljno vprašanje muzejske publike. Da bi muzej zares lahko dosegel cilj svojega delovanja, mora že na samem začetku preučiti značaj publike, kateri namerava odpreti vrata. Med publiko pa mora vnaprej prepoznati uporabnike muzejev, to je

¹ Študij muzeologije poznajo domala vse vzhodne in zahodne evropske dežele. Vzhodne dežele, v načelu z Brnsko in Zagrebško muzeološko šolo, so dosegle vrh na teoretičnem polju, medtem ko angleške in nizozemske šole beležijo predvsem presežke pragmatične usmeritve. Slovenci še vedno oklevamo okoli uvedbe študija muzeologije in temu primerni so tudi praktična in teoretična podkovanost naših muzealcev in problemi muzejev.

tistega dela muzejskih obiskovalcev, ki bodo muzej in muzejske ponudbe lahko vključevali v svoje poklicne in prostočasne dejavnosti. Samo iz teoretično dobro pripravljene predhodne raziskave lahko izide široko muzejsko delovanje, ki se je sposobno odzivati na način živega družbenega organizma k potrebam publike in muzejskega okolja.²

Tega pa ni dolžan in po pravici rečeno za to tudi ni usposobljen in niti ne plačan klasičen muzej, katerega delovanje je strnjeno za zidovi muzejske zgradbe in zamejeno s številom in izobrazbo zaposlenih. Resnici na ljubo mnogim klasičnim muzejem (še) ni potrebno razmišljati o potrebah uporabnikov, kajti financiranje institucij še vedno poteka neodvisno od volje uporabnikov in poteka ne oziraje se na uspešnost muzejskih projektov.

Vprašanje publike je seveda tudi temeljnega vsebinskega pomena pri iskanju oblike delovanja, a tudi končne fizične podobe muzeja. Snovalci se morajo nujno že na samem začetku spraševati, katera oblika muzeja bo prepoznanim potrebam obiskovalcev in uporabnikov lahko najboljše zadostila. Konceptualna zasnova, ki bo upoštevala prostorske potrebe institucije za ureditev in hranjenje zbirk, raziskovalno delo z vsem instrumentarijem, razstavljanje in komunikacije, skladiščenje in upravo, varovanje in tehnično opremo, dovoze in dohode, parkirne prostore, itd. bo v glavnih potezah že tudi začrtala arhitekturno podobo bodoče muzejske zgradbe. Tudi število zaposlenih in njihova izobrazbena struktura bosta morala slediti zgoraj opisanim kriterijem (npr., če bo muzej Krasa zasnovan tudi kot banka znanstvenih podatkov, bo moral biti vanj vključen tudi inštitut, ki bo z vnaprej določeno nivojsko pregrado nudil svoje usluge različnim uporabnikom, npr. na virtualni ravni).

Sodobna muzeološka veda je seveda razvila številne instrumente prepoznavanja ciljne publike. Z njimi morajo strokovnjaki, ki muzej snujejo, opraviti predhodne raziskave. Brez podobnih raziskav noben resen muzej v tujini ne dobi ustrezne materialne podpore.

Če torej na podlagi čiste špekulacije skušam uganiti, kdo bodo uporabniki in katere so ciljne publike muzeja Krasa, potem je odgovor izjemno širok in v resnici je kaj mogoče, da bodo tudi raziskave pokazale na zelo široko množico uporabnikov.

Družbene veje, ki bi tak muzej že sedaj nujno potrebovale, so tujski in domači turizem, šole in specializirane domače in tuje izobraževalne institucije, mlade

družine z majhnimi otroki, starejše publike z izraženim izobraževalnim interesom, skupine, ki želijo preživeti krajši čas v nedotaknjeni naravi, ljudje s posebnimi potrebami, uporabniki, ki želijo svoje zaposlene ali sodelujoče seznaniti z regijo in njenim naravnim potencialom ter vključiti delček identitete v lastno dejavnost ali kreativnost. Mnogi bodo morda le skušali najti primeren kraj, kjer bi na zabaven način seznanili tuje sodelavce z geografskimi, arheološkimi, etnografskimi in ostalimi znamenitostmi pokrajine, ki Krasu daje zanesljivo prepoznavnost med vsemi pokrajinami naše dežele.

Uporabniki, torej publika, ki uporabljajo prostore, znanje, podatke ali katere druge vrste muzejske opreme ali struktur proti vnaprej določeni odškodnini, pa seveda ne morejo imeti ključnega vpliva na konceptualno zasnovo ali celo določati in nazadnje zavirati družbeno delovanje muzejske institucije. Zato se mora muzej vnaprej zaščititi s strokovno utemeljenim poslanstvom, ki poleg ustanovitvenih muzejskih aktov predstavlja temelj institucionalnega družbenega in strokovnega delovanja. V praksi dobro utečenega muzeja to pomeni, da še tako dober sponzor (npr. z denarno podporo muzeju) ne more vplivati npr. na stopnjo varovanja nekega objekta kulturne ali naravne dediščine ali zbirke, ker tak (koruptiven) vpliv izključuje instrument notranje zasnove delovanja muzeja, ki je že od samega začetka premišljeno dorečen v aktih njegovega družbenega poslanstva.

Da bi lahko muzej Krasa služil tako različnim družbenim potrebam, mora temeljiti na konceptu multidisciplinarnosti in interpretativnosti. Muzej, ki ga Kras in Slovenija rabita ta hip, po moje ni in ne more biti oblika klasičnega muzeja za debelimi zidovi, kamor glas umirajoče dediščine ne seže in kjer se glas uporabnikov in publike ne sliši. Rabimo muzej, ki se bo sposoben odzivati družbenim spremembam, ki bo komuniciral v okolju z izbranimi predmeti in s celotnim naravnim okoljem. Obiskovalcem bi moral posredovati ne le bogastvo zbirk in edinstvenost narave, temveč predvsem znanje in modrost prednamcev ter vzbujati zavest, da je dediščina kvaliteta današnjega življenja, ki smo jo dolžni ohranjati zanamcem.

Muzej Krasa ne more biti klasičen muzej tudi zato, ker koncept varovanja dediščine izključuje njeno uničevanje in trganje eksponatov iz živega okolja v muzejske namene. Torej že v sami konceptualni osnovi naloge novega muzeja narekujejo ohranjanje obstoječih sistemov, a tudi sorodnih institucij in zbirk. Predvidevati torej moramo njihovo tvorno vključitev v gibek sistem novega muzejskega organizma in dolgoročno prilagoditev skupnemu cilju.

Edina zares uporabna oblika, ki bi lahko povezala vse dosedanje kulturne, turistične in znanstvene ustanove na področju Krasa v živo muzejsko institucijo, zlito s pokrajino in ki bi obenem tudi zadostila nemajhnim družbenim zahtevam, je oblika kibernetičnega muzeja.

² Število obiskovalcev dobrih evropskih muzejev se v povprečju ujema s številom prebivalcev teh mest. Tako bi torej mogli v primeru npr. katerega od naših zares velikih muzejev pričakovati okoli štiri sto tisoč obiskovalcev. Kolikor mi je znano, se skupno število obiskovalcev vseh slovenskih muzejih giblje okoli dvesto tisoč in zelo težko bomo okrivili za tako stanje le obiskovalce.

Za večino bralcev bo izraz **kibernetični muzej** polna novost. Izraz, četudi zveni zelo učeno, je upravičen iz najmanj dveh razlogov. Tomislav Šola, ki je posvetil temeljne študije oblikam modernega muzeja, opozarja na dvojno pomenskost izraza.³ Kibernetični je v osnovnem pomenu namreč tisti, ki ima že v svojem konceptu predviden instrument uravnavanja delovanja kot sproten odziv na spremembe v okolici. Muzej, ki želi delovati v svojem okolju tvorno in dolgoročno skrbeti za osveščanje v smislu trajnega ohranjanja naravne in kulturne dediščine, mora biti zasnovan prožno in na način, ki mu bo omogočal spremljanje družbenih sprememb in sprotno prilagajanje načina svojega delovanja. Kibernetični muzej pa je po drugi razlagi lahko tudi zbirka, ki je v resnici ni in je zasnovana le na virtualni ravni. V našem primeru bi to pomenilo, da bi omogočili nastanek velike zbirke, npr. kapnikov ali živalskih vrst, na virtualni ravni, in bi jih zato lahko v resnici nedotaknjene ohranili v svojem primarnem naravnem okolju. Zbirka bi nastala na podlagi načrtno zbranih posnetkov in poglobljenih raziskav, ki bi omogočile obiskovalcem tudi virtualni vstop v najgloblja brezna, ne da bi pri tem bilo potrebno žrtvovati sam naravni habitat. S konstantnim beleženjem stanja naravnega okolja pa bi lahko naravovarstveniki dokumentirano in pred očmi javnosti spremljali spremembe in argumentirano opozarjali na družbene pojave, ki dolgoročno lahko katastrofalno prizadenejo okolje.

To sta v teoretični osnovi torej dva različna, vendar zagotovo ne ločena principa.

Ker želimo z ustanovitvijo muzeja Krasa upočasniti nezaustavljivo propadanje naravne in kulturne dediščine, bo treba obiskati obliko muzeja, ki ne bo zaradi namena svojega obstoja še dodatno obremenila občutljive strukture kraškega okolja in zaradi ustanavljanja svojih zbirk še dodatno uničila nekaj jam ali kapniških struktur ter 'uformalinila' še tistih nekaj primerkov favne in flore. In iz istega razloga tudi ne bomo strpali v (največkrat povsem neprimerno) depojske prostore lepo urejenih privatnih zbirk. Ne bomo porušili še tistih nekaj spahnjenc, da bi zgradili etnološki park za turiste in ne našemili kmete v stare, že zdavnaj pozabljene obleke, da bi zabavali sindikaliste.

Organizacijsko bo najbrž najprimernejša oblika muzejskega delovanja t.i. pajkove mreže s središčnim povezovanjem raznorodnih institucij, usmerjenih k istemu cilju.

Muzej Krasa, vsaj kolikor lahko sodimo iz dosedanjih prizadevanj, hoče rasti iz izjemnih znanstvenih dosežkov geologov in krasologov. Vendar je to le ena od kraških značilnosti, ki bi muzejsko publiko lahko zani-

male. Tu so poleg vsega še kulturno-zgodovinsko, arheološko, umetnostnozgodovinsko in narodopisno področje, ki so narekovala kraški pokrajini sedanjo podobo in so z njo neločljivo povezana. Muzeja, vsaj tako upam, ne nameravamo graditi zgolj za strokovnjake, temveč za obiskovalce! Da pa bi lahko zadostili tako zahtevnemu in pestremu spektru potreb, bo treba vključevati mnoge discipline in najti med njimi tvorno sožitje z različnimi nivoji ponudb, ki bodo obsegale vse od znanstvenih podatkov prve vrste do lahkotnih zabav v naravnih parkih. Navsezadnje bi bilo zelo nekorektno, če bi zamolčali, da številne kulturne in raziskovalne ustanove že dolgo zelo uspešno pokrivajo našeta področja. Treba je le razmišljati, kako jih povezati in vključiti v organizirano ponudbo.

Med temeljna vprašanja sodi tudi vprašanje območja, ki bi ga moral muzej pokrivati. Muzej Krasa bo le stežka opravičil svoj obstoj brez Krasa. Geografsko in krasološko je si ga ni zamisliti brez cerkniškega, planinskega in vrhniškega območja. Arheološko in historično-politično ne more brez vipavskega območja, brez paleolitskih jam in prazgodovinskih gradišč ob robovih kraške krajine, ne gre brez poznih rimskih zapor od Prezida do Hrušice in ajdovskih trdnjav. Ali si lahko kdo le zamisli institucijo, ki skrbi za kulturno dediščino Krasa in ne govori o Kosovelu ali Fabianiju in ki ne vključuje Černigoja? Enakovredne, neločljive celote moremo utemeljeno prepoznati tudi v drugih strokah. V kolikor bodo meje območij, ki ga bo pokrival muzej, zarisale posamezne stroke, je neuspeh zagotovljen. Že zdavnaj pred nami so jih izoblikovali narava in ljudje. Naloga snovalcev muzeja je le, da jih tenkočutno prepoznajo.

Iz odgovorov na temeljna vprašanja bo izhajala tudi osnovna muzejska struktura. Že sedaj je jasno, da bo sestavljena iz zelo raznorodnih enot, celic. Ena izmed osnovnih bo verjetno informativna baza, ki jo je moč ponuditi tudi na virtualni ravni (za razliko od kibernetične je to tista zbirka ali razstava, ki v resnici obstoja, vendar so podatki zaradi lažje dostopnosti digitalizirani in dostopni v virtualni obliki). Vse vrste podatkov bi bilo potrebno združiti na portalu in z nivojskimi siti usmerjati k uporabnikom. Za uporabo prvovrstnih (znanstvenih) podatkov je potrebna določena odškodnina, za splošne velja le povabilo za obisk.

Z informacijami o odpiralnih časih, zasedenosti ali neprimernosti obiska zaradi specifičnih vzrokov (npr. vodostaja) dosežemo uravnovešeno turističnega navala na izključno nekaj točk in ga gospodarno preusmerjamo in prerazporejamo na manj obiskana mesta. Muzejske službe na tak način za svoje obiskovalce lažje iščejo primernejšo ali zanimivejšo ponudbo in pravočasno načrtujejo vsebinske korekture.

Na virtualni ravni bi bile na voljo informacije o obstoječih naravnih in kulturnih spomenikih (jame, gradovi, ponori, izviri, čas cvetenja redkih botaničnih

³ Poznavanje teme izvira iz številnih konzultacij pri prof. Tomislavu Šoli in iz njegovih nedavno objavljenih knjig. Profesorju Šoli se za na tem mestu iskreno zahvaljujem za ne-sebično razdajanje svojega širokega znanja.

vrst, pojav ali gibanje določenih živalskih vrst, npr. volkov ali medvedov itd.). Posredovani bi bili podatki o muzejih, privatnih zbirkah, inštitutih ali kulturnih dogodkih, ki sodijo v etnografsko ponudbo regije in jih je moč obiskati v izračunanem času obiska in v obsegu načrtane (peš ali vozne) poti.

Kibernetični muzej je najbrž edina doslej poznana oblika muzejskega delovanja, ki se že konceptualno prilagaja zahtevam kraške krajine, njene silne občutljivosti in velike stopnje ogroženosti. Izraz kibernetični muzej pomeni predvsem koncept muzejske institucije, ki upošteva zatečeno stanje in se je sposobna odzivati na sprotne družbene ali naravne pojave. Obenem je kibernetični muzej lahko tudi ena od zbirk, ki je v resnici nimamo zbrane vse na enem mestu, temveč je raztresena po različnih krajih in jo uporabniku virtualno ponudimo na informativen in interpretativen način.

V ta namen bi bilo potrebno zagotoviti tudi sprotno in stalno beleženje odziva obiskovalcev. Med drugim to omogoča tudi odprt pristop do (dela) informacijskega muzejskega sistema (t.i. forum), kjer lahko uporabniki sproti izrazijo svoje potrebe in izrekajo mnenje. Seveda pa je potrebno v ta namen zagotoviti stalnost muzejske službe, ki skrbi za tak program.

Na predlagan način bi bilo gotovo moč doseči zavirljivo raven komuniciranja z uporabniki in posledično osveščanje velikega dela javnosti.

S temi osnovnimi potezami, bi lahko muzej Krasa zares upravičil svoj obstoj in si pridobil sloves v svetu, kot moderna, uporabniku namenjena institucija.

Nevarnosti.

Nova tehnologija prinaša nemalo nevarnosti tudi z muzeološkega vidika. Velikokrat se je v svetu pokazalo, da zadržnost v visoko tehnologijo lahko doprinese k zanemarjanju kreativnosti zaposlenih, in žal, nemalokrat lahko negativno vpliva tudi na njihovo moralno držo. To bi pa pomenilo usoden udarec za muzej Krasa, saj vsa njegova zasnovana temelji na etičnosti in visoki strokovnosti delovanja v izjemno občutljivem okolju. Muzejske službe bodo morale z nenehnim kreativnim pristopanjem iskati najoptimalnejše kompromise v dani družbi. V konceptu torej muzej vključuje moderno tehnologijo, ki jo mora kasneje nenehno obnavljati in dopolnjevati. Pri iskanju sredstev pa se velikokrat pritihotapijo vabljive ponudbe tistih, pred katerimi je muzej po načelu branik pred uničevanjem dediščine. Ni nujno, da je to le industrija, iz prakse vemo, da obstajajo še bolj usodne (politične) sprege.

Kakorkoli, kdor se nevarnosti zaveda, jih lahko že vnaprej prepozna. Najvažnejše pa je, da se zavedajo materialnih in moralnih zavezanosti tisti, ki muzej ustanovljajo. V primeru muzeja Krasa, bi iz mnogih temeljnih razlogov moral nastati projekt nacionalnega pomena.

Bati se je tudi treba, da se bi zaradi tako številnih temeljnih znanosti, ki s svojim vedenjem in množinami

podatkov napajajo generatorje muzeja Krasa, zatemnili njegov muzeološki kontekst in s tem že v kali zatrli njegovo bistvo. Zavedati se je namreč treba, da kvantiteta še ne pomeni kvalitete in zbirka podatkov še ni znanje, kaj šele modrost! Ljudje pa ne hodijo v muzeje le zaradi predmetov in kuriozitet, temveč čedalje bolj zaradi pristnih doživetij in da bi se ob pridobivanju znanja zabavali ali ker pričakujejo, da jim bo muzej s predmeti posredoval prastaro človeško modrost. Dober muzej obiskovalcu posreduje preteklost kot kvaliteto današnjega življenja in ga napolnjuje z vero v prihodnost. Ni umetnost razporediti nekaj predmetov v vitrine, umetnost pa je z njimi posredovati temeljna življenjska sporočila.

In če je kje na svetu ljudem pomagala preživeti modrost, potem je to zagotovo bilo na Krasu. Muzeološka naloga muzeja Krasa je torej na tisoč in en način z raznovrstnim gradivom pripovedovati o čudežni naravi in ljudeh, o preteklosti in sedanjosti, o navadah in običajih, o spretnostih in tehnoloških znanjih. Predvsem pa o kraški modrosti.

Vendar se je treba še nečesa bati že vnaprej. Bati se je, da bodo nekateri videli pri ustanavljanju novega muzeja predvsem priložnost, da zgradijo sami sebi pomnik v obliki povsem neprimerne arhitekturne rešitve in bi nato ta pomnik natrpali z blestečimi, kot žafran dragimi vitrinami ter raznimi hipermodernimi inštalacijami, ki ignorirajo potrebe stvarnosti. Ampak te vrste mojstrov vsaj ni težko prepoznati, v njihovih pompoznihih rešitvah ponavadi ni niti sledu o vsebini. So popolnoma sterilni. Muzej Krasa pa je smiselno graditi le, če bo temeljil na prepoznavnosti in originalnosti, edino to namreč prinaša muzejem v današnjem svetu obisk in s tem ugled ter dohodek. Originalnost, kot pravi znani zagrebški muzeološki teoretik Tomislav Šola, pa je moč doseči le z originalnim kontekstom. Torej s temeljitim in širokim poznavanjem primarnih znanosti, ki so v primeru Krasa geografija in krasologija, arheologija in zgodovina, etnologija in umetnostna zgodovina. Originalni kontekst pa je tako rekoč nevidno muzeološko tkanje, ki bo živo povezovalo temeljne stroke v senzibilne družbene strukture.

Ker pa bomo Slovenci še dolgo morali čakati na vsaj povprečno muzeološko izobražene (!) muzealce, kaj šele da bi med njimi iskali dobro teoretično podkovanost, je seveda pričakovati, da bo predlagani model naletel na velike ovire predvsem pri ljudeh iz vrst muzealcev. Najglasnejši bodo seveda tisti, ki imajo za seboj močne institucije in ki jih znanje muzeologije – niti najmanj ne ovira.